

Horváth Réka

A FENNTARTHATÓSÁG PEDAGÓGIÁJA – A KÖRNYEZETI NEVELÉS BEMUTATÁSA AZ ÖKOISKOLA MŰKÖDÉSÉN KERESZTÜL

Bevezetés

A tanulmány témája a fenntarthatóság pedagógiája, a környezeti nevelés és az ökoiskola. A témaválasztást indokolja, hogy a manapság megfigyelhető gyors ütemű fejlődés, az élettér elpusztítása veszélyt jelent az emberiség számára, felborítva az egyensúlyt ember és környezete között.¹ A környezeti válság legfőbb oka, hogy a népesség olyan életmódot folytat, amivel rohamosan feléli tartalékait, szennyezi a természetet.² Erre a problémára, kihívásra hívja fel a figyelmet a környezeti nevelés, a fenntarthatóság pedagógiájának megvalósítása gyakorlatorientált módszerekkel.³ A téma fontosságát igazolja, hogy az Egyesült Nemzetek Szervezetének 57. közgyűlése 2002-ben a 2005-2015 közötti időszakot a Tanulás a fenntarthatóságért évtizedének nyilvánította. Az ezzel kapcsolatos munka célja, hogy az oktatás hozzájáruljon a fenntartható társadalom működésének kialakításához.⁴ A környezeti nevelés fogalma közismert a tanárok között, ráadásul sokan napjaink legkorszerűbb pedagógiai irányzatának tartják. Céljaival, feladataival és módszereivel továbbképzéseken ismerkedhetnek meg a pedagógusok.⁵ Magyarországi és nemzetközi viszonylatban egyaránt széles körű érdeklődés mutatkozik a természet- és környezettudomány, valamint az élővilág, a természetes és épített környezet megóvása iránt.⁶

¹ KÖVECSESNÉ GÓSI Viktória: *A környezeti nevelés változatai az általános iskolában – Az Erdőpedagógia Projekt hatékonyságának vizsgálata*, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Doktori értekezés, Bp., 2009. (Továbbiakban KÖVECSESNÉ GÓSI, 2009.)

<http://docplayer.hu/15960444-Kovecsesne-gosi-viktoria-a-kornyezeti-neveles-valtozatai-az-altalanos-iskolaban-az-erdopedagogia-projekt-hatekonysaganak-vizsgalata.html> [2021.12.01.]

² VARGA Attila: *Környezeti nevelés a magyar közoktatásban - az ökoiskolák szemszögéből*, Új Pedagógiai Szemle, 2003/5. 55-67. (Továbbiakban VARGA, 2003.)

<http://folyoiratok.ofi.hu/uj-pedagogiai-szemle/kornyezeti-neveles-a-magyar-kozoktatásban-az-okoiskolak-szemszögebol> [2021.12.01.]

³ KÖVECSESNÉ GÓSI, 2009.

⁴ VARGA Attila: *Környezeti kompetenciák fejlesztése a tanítási gyakorlatban*, In: KERBER Zoltán (szerk.): *Hidak a tantárgyak között*, Országos Közoktatási Intézet, Bp., 2009. (Továbbiakban VARGA, 2009.)

<http://ofi.hu/tudastar/hidak-tantargyak-kozott/kornyezeti-kompetenciak> [2021.12.01.]

⁵ ORGOVÁNYI Anikó: *Természetpedagógia – Környezeti nevelés (?) haladóknak*, Új Pedagógiai Szemle, 1999/9. 84-92. (Továbbiakban ORGOVÁNYI, 1999.)

<http://epa.oszk.hu/00000/00035/00030/1999-09-kn-Orgovanyi-TermeszetiPedagogia.html> [2021.12.01.]

⁶ KOVÁTS-NÉMETH Mária: *Az erdőpedagógiától a környezetpedagógiáig*, Comenius, Pécs, 2010. (Továbbiakban KOVÁTS-NÉMETH, 2010.)

Környezeti nevelés – elméleti háttér

A szemlélet elterjedése

A környezeti nevelés gondolata néhány évtizeddel ezelőtt, a fejlett nyugati társadalmakban jött létre, ahol a városiasodással és a megnövekedett népsűrűséggel járó gondok elviselhetetlenné kezdtek válni. Az ENSZ kezdeményezésére 1972-ben Stockholmban, majd az UNESCO szervezésében 1975-ben Belgrádban, 1977-ben pedig Tbilisiben meghatározták a környezeti nevelésre vonatkozó paradigmát, mely így hangzik: „A környezeti nevelés olyan folyamat, melynek célja, hogy a világ népessége környezettudatosan gondolkodjék, figyeljen oda a környezetre és minden azzal kapcsolatos problémára. Rendelkezzen az ehhez szükséges tudással, beállítódással, képességekkel, motivációval, valamint mind egyéni, mind közösségi téren rendelkezzen eltökélt szándékkal a jelenlegi problémák megoldását illetőleg és az újabbak megelőzése terén.”⁷

A környezeti nevelés feladatainak meghatározása az 1970-es évektől újra és újra megtörténik a nemzetközi egyezményekben, melyeket a különböző országok beillesztenek a törvényekbe, tantervekbe, illetve határozatokba.⁸

A téma fontosságának felismerésekor jelentősen megnőtt az emberközponturny környezetvédelmi kérdésekről szóló kiadványok, továbbképzések és szakmai gyakorlatok száma.⁹

Célkitűzés, megvalósítás

A környezeti nevelés célja a környezettudatos viselkedés, felelős életvitel elősegítése. A tanulók számára elérhetővé kell tenni a természet védelméhez és megőrzéséhez szükséges tudást, attitűdöt. A megfelelő szemlélet közvetítése,¹⁰ illetve az érdeklődés felkeltése és fenntartása¹¹ minden iskola és pedagógus kötelessége. A hatékony megvalósítás érdekében a Nemzeti alaptanterv, kerestanterv, valamint több műveltségterület tananyaga, fejlesztési követelményei tartalmazzák az iskolarendszerű környezeti nevelés célját, tartalmát, elvárásait.¹²

A témakör előtérbe kerülése lehetővé teszi, hogy az oktatásban és nevelésben nagyobb teret kapjanak a környezeti jelenségek, folyamatok, illetve összefüggések.¹³ A környezet iránti gondoskodó, érdeklődő, értékővő magatartás kialakítá-

⁷ ORGOVÁNYI Anikó: *A természetpedagógia mint a 21. század nevelésfilozófiai irányzata*, In: BOR-ECZKY Ágnes (szerk.): *Pedagógiai Műhely: Beszélgetések*, PTE Tanárképző Intézet Pedagógia Tan-szék, Pécs, 2001. (Továbbiakban ORGOVÁNYI, 2001.)

<http://vmek.oszk.hu/01900/01963/html/index.htm> [2021.12.01.]

⁸ KOVÁTS-NÉMETH, 2010.

⁹ ORGOVÁNYI, 1999.

¹⁰ GULYÁS Pálné–HAVAS Péter: *Értékek és alapelvek a környezeti nevelésben, 1998*. (Továbbiakban GULYÁS–HAVAS, 1998.) <http://korlanc.uw.hu/download/cikk9.htm> [2017.11.16.]

¹¹ KOVÁTS-NÉMETH, 2010.

¹² GULYÁS–HAVAS, 1998.

¹³ NÉMETH Imre: *Környezeti nevelés*. (Továbbiakban NÉMETH, é. n.) <http://www.kvvm.hu/index.php?pid=139&sid=140> [2017.11.16.]

sát elősegíti az irányzat módszertana, hiszen előtérbe helyezi a tanulási folyamatban való aktív részvételt, az oktatási módszerek és technikák gazdag tárházát kínálja, hangsúlyozva a közvetlen tapasztalatszerzést, a gyakorlati tevékenységek jelentőségét.¹⁴ A civil szervezetekkel, alapítványokkal és egyesületekkel való együttműködés következtében változatosabbá tehető a tevékenységek, módszerek.¹⁵ Megállapítható, hogy a környezeti nevelés egyszerre globális és lokális, mivel a helyi problémák megláttatása révén a tágabb összefüggéseket feltérképezve mutatja meg a globális nehézségeket.¹⁶

Fejlesztési lehetőségek

A fenntarthatóság pedagógiájának erősödése főként a hálózatok javításától, a pozitív és eredményes példák terjesztésétől, a pedagógusok szakmai fejlesztésének támogatásától, illetve az oktatáspolitikai döntésektől függ. Ezenkívül a környezeti nevelési szakemberekkel történő együttműködés is nélkülözhetetlen (pl.: közgazdász, politikus, ökológus). A környezeti nevelés olyan alapvető oktatáspolitikai területeket foglal magában, mint a tananyag tartalmi modernizációja, a módszertani innovációk, az átlagostól eltérő tanulók nevelése, az integrált szolgáltatások használata, a fejlett információs és kommunikációs technológiák beépítése a tanítás-tanulás folyamatába, valamint a szülők és helyi közösségek bevonása.¹⁷

Mivel nemrég került a figyelem középpontjába, a fenntartható fejlődést szolgáló oktatás egyelőre kialakulatlan, de dinamikusan fejlődő irányzatnak tekinthető. Az ezzel kapcsolatos pedagógiai tevékenység egyik alapfeltétele a nyitottság, hiszen az állandó változásra kizárólag a folyamatosan megújuló, változatos oktatás és nevelés lehet a megoldás.¹⁸ A célkitűzések eléréséhez és a hatékony munkavégzéshez elengedhetetlen az ez irányú szakképzés és továbbképzések erőteljesebb támogatása, fejlesztése.¹⁹

---

¹⁴ KÖVECSESNÉ GÓSI, 2009.

¹⁵ GULYÁS–HAVAS, 1998.

¹⁶ KÖVECSESNÉ GÓSI, 2009.

¹⁷ HAVAS Péter: *A fenntarthatóság pedagógiai elemei*, Új Pedagógiai Szemle, 2001/9. 3-15. (Továbbiakban HAVAS, 2001.)

<http://folyoiratok.ofi.hu/uj-pedagogiai-szemle/a-fenntarthatosag-pedagogiai-elemei> [2021.12.01.]

¹⁸ VARGA, 2009.

¹⁹ NÉMETH, é. n.

Az ökoiskola fogalma

Elvárások, követelmények az iskolával szemben

A haladó, a társadalom túl-, illetve továbbélését biztosító szükségleteket korunk igény szintjén optimálisan kielégíteni tudó alternatív hozzáállást jeleníti meg az ökoiskola a nevelés intézményes színterén.²⁰

Az Ökoiskola cím a legmagasabb szintű állami elismerése annak, ha egy iskola munkája figyelemre méltóan magas színvonalon képviseli a környezeti nevelés, valamint a fenntarthatóság pedagógiájának értékeit.²¹ A létesítményeknek minden tanévben lehetőségük van a cím elnyerésére az Emberi Erőforrások Minisztériuma és a jelenlegi Földművelésügyi Minisztérium közös pályázatán.²² A hálózat minden magyarországi közoktatási intézmény számára nyitott. A csatlakozáshoz az iskola igazgatója által aláírt levél szükséges, mely ismerteti az intézmény munkásságát, és kifejti csatlakozási szándékát.²³

Az ökoiskolák működésük során tiszteletben tartják az élővilág értékeit, és tevékenységük közben odafigyelnek arra, hogy a lehető legkisebb károsodást okozzák az ökoszisztémában.²⁴ Napjainkban központi témává vált a környezeti erőforrások és a természeti értékek pusztulása, kimerítése²⁵, vagyis a környezeti válság. A természet megóvásának egyik fő eszköze a környezettudatos életvitel kialakítása a jövő generációjának nevelése során.²⁶ Az Ökoiskola Hálózat alapvető célja, hogy az ökoiskola címet elnyert létesítmények példaként szolgáljanak a környezettudatos, társadalmi részvételre képes állampolgárok nevelésében.²⁷ Az ökoiskolák iskolafejlesztő munkájuk alatt ügyelnek arra, hogy a környezeti nevelés, a fenntarthatóság pedagógiájának elvei ne csak a tanításban érvényesüljenek, hanem megjelenjenek az iskolai élet minden területén (működtetés, táborok szervezése, étkeztetés). Az intézmény együttműködik a helyi közösséggel, a lokális értékek és nehézségek részét képezik az iskola feladatkörének a helyi pedagógiai programba ágyazottan.

²⁰ A Magyarországi Ökoiskolák Kézikönyvének teljesítését segítő eszközök (ajánlás).

²¹ Ökoiskola, Perczel Mór Szakképző Iskola.
http://percel.szekszardiszcz.hu/?page_id=43 [2017.09.05.]

²² Mi is az az ökoiskola?
<http://ofi.hu/mi-az-az-okoiskola> [2021.12.01.]

²³ Ökoiskola, Perczel Mór Szakképző Iskola.
http://percel.szekszardiszcz.hu/?page_id=43 [2017.09.05.]

²⁴ Mi is az az ökoiskola?
<http://ofi.hu/mi-az-az-okoiskola> [2021.12.01.]

²⁵ A Föld környezeti válsága, és a tudomány szerepe, 2017.
<http://greenfo.hu/hirek/2017/02/26/a-fold-kornyezeti-valsaga-es-a-tudomany-szerepe>
[2021.12.01.]

²⁶ Mi is az az ökoiskola?
<http://ofi.hu/mi-az-az-okoiskola> [2021.12.01.]

²⁷ KOVÁTS-NÉMETH, 2010.

A Magyarországi Ökoiskola Hálózat működése

Hálózatépítés

Az Ökoiskola Hálózat 1986-ban jött létre az OECD-ENSI nemzetközi projektjeként. A program indulása óta több mint tíz országból iskolák százai váltak a hálózat tagjává, mely minden államban azonos elvek, módszerek alapján működik. A hálózatépítés első fázisában az ENSI helyi képviselői minden országban olyan intézményeket kerestek fel, amik már előzőleg tettek olyan lépéseket, melyek arról tanúskodnak, hogy elkötelezettek a környezeti nevelés terén. Kezdetben arra koncentráltak, hogy a helyi körülményeket figyelembe véve kidolgozzák azokat a technikákat, amelyek az adott államban leginkább szolgálják az iskolák ökologizációját. Ezt követően tudományos kutatók és intézmények segítségével megtörtént a kidolgozott alapelvek kipróbálása és finomítása. Végül igyekeztek egyre több létesítményt tájékoztatni az ökoiskolák tevékenységéről, és arra törekedtek, hogy bevonják őket a hálózatba.

A Magyarországi Ökoiskola Hálózat egy nemzetközi hálózat részeként működik. Az OECD-CERI (Gazdasági Együttműködés és Fejlesztés Szervezete – Oktatási Innovációs és Kutatási Központ) ENSI (Iskolai Környezeti Nevelési Kezdeményezések) nevű projekt ökoiskola programjának magyarországi megvalósulásaként 2000 márciusa óta működik az Országos Közoktatási Intézet Program és Tantervfejlesztési Központjának koordinálásával, az Oktatási Minisztérium és a Környezetvédelmi Minisztérium szakmai, illetve anyagi segítségnyújtásával.²⁸ A program eredményességét igazolja, hogy az Ökoiskola cím első pályázati ciklusában, 2005-ben 144 intézmény nyerte el a címet, azóta számuk folyamatosan gyarapszik.²⁹

A magyarországi ökoiskola programnak jelenleg három részterülete van: a címpályázattal kapcsolatos feladatok, továbbá a hálózati és tartalmi fejlesztéssel összefüggő projektek.³⁰

Az ökoiskolává válás folyamata és a cím megtartásának feltételei

Felkészülés a pályázat benyújtására

Minden intézményből válhat ökoiskola, ha elkötelezte magát amellett, hogy működésében megkísérli érvényesíteni a fenntarthatóság elveit. Ugyanakkor a létesítmények helyzete nagyban különbözik egymástól. Egy falusi iskolában könnyebb megvalósítani, hogy a pedagógusok és a diákok környezetkímélő módon gondol-

²⁸ Ökoiskola, Perczel Mór Szakképző Iskola. http://percel.szekszardisz.hu/?page_id=43 [2017.09.05.]

²⁹ KOVÁTS-NÉMETH, 2010.

³⁰ Mi is az az ökoiskola? <http://ofi.hu/mi-az-az-okoiskola> [2021.12.01.]

kodjanak, viselkedjenek. Viszont ugyanerre a nagyvárosi iskolákban is számos alkalom kínálkozik.³¹

Az ökoiskola program megvalósulását hálózati együttműködés támogatja, aminek biztosítása a weboldalon (<http://ofi.hu/okoiskola>), regionális és országos találkozók, valamint továbbképzéseken keresztül történik. Az ökoiskola cím megszerzését, majd az ennek megfelelő működést kiadványok és jó gyakorlatok segítik. Az Országos Ökoiskola Forrásközpont és a Regionális Forrásközpont konferenciák és információs napok szervezésével, illetve mentorálással készítik fel az intézményeket a fenntarthatóságra neveléssel összefüggő gyakorlatok végzésére, később pedig az ez irányú munka fejlesztésére.

A pályázatot minden évben folyamatos beadási, és két értékelési határidővel írják ki az illetékes minisztériumok. A beérkező pályázatokat az OFI, a minisztériumok (FM, EMMI), illetve a civil szervezetek (MKNE, Körlánc) képviselőiből álló bizottság bírálja el. Évente két bírálati határnap, valamint Ökoiskola és Örökös Ökoiskola címátadó ünnepség van.³²

További lépések

Az ökoiskolává válás különféle utakon keresztül történhet meg. Egy lehetséges útvonal:

- A felfedező időszakban néhány érdeklődő és nyitott pedagógus ismerkedik a fenntarthatóság eszmerendszerével, melyet időnként az iskola mindennapjaiban is próbálnak bevezetni.
- A felmérő szinten a nevelők már nagyobb létszámban vannak, újító szándékukhoz általában a tantestület egésze hozzájárul.
- A stratégiai szakaszban az addigi eredményekre támaszkodva, már az iskolavezetés által támogatva az egész intézményre vonatkozó terv készül, így a fejlesztések már tudatosan, szervezett módon folynak a létesítményben.
- A kifejlett periódusban a stratégiai tervezés a fenntarthatóság pedagógiája területén az iskola működésének részévé válik. Az intézmény tevékenységét hosszú távon befolyásolja.³³

A felsorolás második szakaszában lévő intézmények már alkalmasak a pályázat benyújtására. Az összes kritériumnak nem kell maximálisan megfelelni, de sokat számít az elsődleges követelmények teljesülése. Azonban néhány elvárásnak jelen kell lennie az iskola életében a pályázat leadásakor. Elengedhetetlen, hogy az

³¹ VARGA Attila: *A magyarországi ökoiskolák hálózata*, 2009. (Továbbiakban VARGA, 2009.) <http://www.ofi.hu/publikacio/magyarorszag-okoiskolak-halozata> [2021.12.01.]

³² KÖNCZEY Réka–SZABÓ Mária–VARGA Attila (szerk.): *Út az ökoiskola felé*, Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet, Bp., 2016. (Továbbiakban KÖNCZEY–SZABÓ–VARGA, 2016.) http://ofi.hu/sites/default/files/attachments/oi_uny_lr.pdf [2021.12.01.]

³³ RÉTI Mónika–VARGA Attila: *Ökoiskolaság és szakképzés*, In: LUKÁCS Lászlóné–VARGA Attila (szerk.): *Ökoiskolai útmutató: Gépészeti szakmacsoport*, Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet, Bp., 2009, 7-19. (Továbbiakban RÉTI–VARGA, 2009.)

alapl dokumentum tartalmazza a fenntarthatóságra neveléshez köthető célokat, feladatokat, munkaformákat.

Az előkészítő szakaszban, majd a későbbiekben nélkülözhetetlen, hogy az Ökoiskola Hálózathoz való csatlakozás igénye kialakuljon a létesítmény vezetőjében és a nevelőtestületben egyaránt. Emellett a szülői közösség, az iskolaszék és/vagy az iskolatanács, illetve a diákönkormányzat egyetértése is fontos, mert nélkülük nem valósulhat meg az eltervezett projekt. Ha a pályázat beadásáról döntés született, egyetértés van az iskola dolgozói között, a partnerekkel kell felvenni a kapcsolatot, és meg kell győzni őket arról, hogy szükséges, és számukra is hasznos ez a lépés. Ha mindannyian szorgalmazzák az ötletet, megkezdődhet a pályázat kidolgozása, amit egy írói csapat vállal magára, melynek létszáma az intézmény nagyságától függően három-öt fő. Olyanokat érdemes választani, akik ismerik és beépítik munkájukba a fenntarthatóságra nevelést, tájékozottak az új tanulási módszerek terén, és nem utolsósorban innovatívak, jellemzi őket a nyitottság. A közösség (intézményvezető, szülők, diákok) a pályázat véglegesítésekor szándéknyilatkozattal erősíti meg elhatározását, hogy tagjai egyetértenek az Ökoiskola cím célkitűzéseivel, illetve a későbbiekben is támogatják és képviselik a fenntarthatóságra nevelést.

Kritériumrendszer

Amennyiben az intézmény meg tud felelni a feltételeknek, és vállalja, hogy minden tanévben ökoiskola munkatervet készít, a következő lépés a kritériumrendszer közös értelmezése.

Az ökoiskola kritériumrendszer a pályázat harmadik melléklete, aminek címe Ön-értékelési táblázat. A kritériumok nyolc téma köré csoportosulnak:

1. Az alapdokumentumokban kötelező hangsúlyosan megjeleníteni a fenntarthatóság pedagógiai törekvéseit. A pedagógiai program intézményi célokról, feladatokról, eszközökről, eljárásokról szóló részében az ökoiskolai kritériumrendszer megfelelő elemei kell, hogy megjelenjenek. A helyi tanterv esetében pozitívum, ha minél több tantárgyba beépítik a projektmódszert, az iskolai munkatervbe pedig egy-egy témanapot. Az intézményin kívül ökoiskola munkatervet kell készíteni, mely tartalmazza az ökoiskola jelleghez kapcsolódó hagyományos programokat.³⁴ Mivel az ökoiskola bolygónk öfenntartó folyamatait mintázza, az eseményeknek is az egyszerűséget, célszerűséget, folyamatosságot kell tükrözniük. Érdemes szem előtt tartani, hogy a házirend ne csak a közoktatási törvény által meghatározott passzusokkal foglalkozzon, hanem a létesítményben és környékén lévő természeti és épített értékek védelmével is.³⁵
2. A „Szervezeti feltételek” kritériumcsoportban hangsúlyt helyeznek az ökoiskolai munkacsoport meglétére, a továbbképzésekre, az intézményi humánpolitika alakítására, valamint a diákönkormányzatok szerepvállalá-

³⁴ KÖNCZEY-SZABÓ-VARGA, 2016.

³⁵ A Magyarországi Ökoiskolák kritériumrendszerének teljesítését segítő eszközök (ajánlás).

sára. Lényeges, hogy az iskolában dolgozók ismerjék és elfogadják a fenntarthatóságra nevelés elveit, illetve elhivatottak legyenek a téma iránt, mert csak így tudják hitelesen közvetíteni mindezt a diákok felé. A képzéseken való részvétel a fejlődés záloga, ahol a pedagógusok naprakész ismeretekre tesznek szert. Emellett érdekes módszereket sajátítanak el, mint amilyen a projekt módszer, témnapok, témahetek szervezése, továbbá a kooperatív tanulás.

3. A „Pedagógiai munka” rész már tartalmazza azokat a módszertani, tanulásszervezési lehetőségeket, amik jelentősek az ökoiskola hétköznapjaiban. Ha a feldolgozásra kerülő témáknál valós, helyi problémák kerülnek szóba, akkor a tanulók még sürgetőbbnek ítélik majd a megoldáskeresést, megalapozódik a jövő iránti felelősségérzetük.³⁶ A „megismerni, megszeretni, megvédeni” elven, vagyis a személyes érdekelttség kialakításán van a hangsúly. Ha a gyakorlatias jellegű foglalatosságokban közreműködik helybeli, elismert személy, az az érdeklődés fenntartását befolyásoló, motiváló tényező, s ez alapvető, mert az ökoiskola élethosszig tartó projekt.³⁷
4. A következő kritériumcsoport az „Intézmény működtetése”, melybe beletartozik a szelektív hulladékgyűjtés, környezetbarát megoldások, komposztáló működtetése, zöldfelületek kialakítása, valamint az iskolabüfé kínálata. A fenntarthatósági szempontok figyelembevételét tükrözi az intézmény zöldfelületeinek állapota, madárvédelmi és természetvédelmi berendezések kihelyezése, hulladékfajták elkülönített gyűjtése, illetve az újrapapír használata.
5. A kommunikációról szóló rész magában foglalja a munkatervek egyeztetését az iskolahasználókkal, intézményi és helyi kérdések megjelenését a médiában, bemutatóórákat, mindezeket értelemszerűen a fenntarthatóságra nevelés témakörében. A kommunikáció, tájékoztatás színtere lehet a faliújság, honlap, iskolaújság, egyéb kiadványok. A megfelelő viszony elérésében sokat segít, ha a partnereket (szülő, diák) bevonják az események szervezésébe, lebonyolításába, valamint az őket érintő döntések előkészítésébe.
- 6-7. Az „Együttműködések” és a „Helyi közösség, közvetlen környezet” csoportba tartoznak a civil szervezetekkel, helyi alapítványokkal, szervezetekkel végzett tevékenységek. A közvetlen környezetet érintő, annak fenntartható fejlődésével összefüggő munkásság szintén felmerülő elvárás. A központi intézményekkel (pl.: OFI), külföldi létesítményekkel, Regionális Forrásközponttal, más ökoiskolákkal való kapcsolatfelvétel után tartalmas együttműködés alakítható ki.
8. Az utolsó kritériumcsoport „Az intézmény arculata és specialitásai”, ami- ben a már jól működő, megvalósult követelményeket lehet felsorolni. Az iskola arculatának meg kell jelennie a rendezvényeken, melyeket a fenntarthatóságra nevelés érdekében szerveznek.

³⁶ KÖNCZEY–SZABÓ–VARGA, 2016.

³⁷ *A Magyarországi Ökoiskolák kritériumrendszerének teljesítését segítő eszközök (ajánlás).*

A kritériumcsoportoknak való megfelelésen kívül három olyan vállalást kell megfogalmaznia az intézménynek, aminek teljesülését határidőhöz köti. Ennek keretében szervezhetnek erdei iskolákat, akciónapokat, terepgyakorlatokat, illetve bevonhatják a szülőket a fenntartható nevelésbe.

Tennivalók a fejlődés érdekében

Ajánlott évente ellenőrizni a pályázatban megfogalmazottak teljesülését és a vállalások megvalósulását.³⁸ Ugyanis bármilyen folyamat természetes velejárója az ellenőrzés, módosítás, javítás.³⁹ Nem csupán az újrapályázás, hanem a színvonalas minőség biztosítása érdekében is javasolt a folyamatos nyomon követés.⁴⁰ Az ismétlődő felülvizsgálattal, megújulással, fejlődéssel és reflektálással töltött idő kifizetődik, hiszen az Ökoiskola cím a fenntarthatóság pedagógiája, a környezeti nevelés terén élenjáró intézmények államilag garantált minőségjelzője, amiért érdemes erőfeszítéseket tenni, mert a létesítmény ezáltal kivívja a pedagógiai szakma, illetve a fenntartó elismerését és támogatását.⁴¹

Betekintés egy Örökös Ökoiskola működésébe – A Pécsi Apáczai Csere János Általános Iskola, Gimnázium, Kollégium, Alapfokú Művészeti Iskola 2. Sz. Általános Iskolájában megvalósuló környezeti nevelés bemutatása

A környezetpedagógia terén elért eredmények

Az intézmény gondot fordít a diákok környezettudatos magatartásának, életvitelének kialakítására, vagyis a környezeti nevelésre.⁴² Ennek eredményeként a létesítmény 2005-ben először⁴³, majd 2013-ban harmadik alkalommal nyerte el az Ökoiskola, s ezzel együtt az Örökös Ökoiskola címet.⁴⁴

Szemléletformálás

Az intézmény elképzelései között szerepel, hogy minden tevékenység alapja az egészséges életmód, a testi és lelki egészséget szolgáló magatartásformák kialakítása, illetve a fenntartható fejlődés nevelési eszközökkel való elősegítése.

Alapvető feladat annak kialakítása, hogy a tanuló a természet, az épített és társadalmi közeg harmóniájának megőrzésére törekedjen. Mindezt úgy, hogy közben felelős, elkötelezett, környezettudatos és kulturált magatartással igyekszik az

³⁸ KÖNCZEY–SZABÓ–VARGA, 2016.

³⁹ *A Magyarországi Ökoiskolák kritériumrendszerének teljesítését segítő eszközök (ajánlás)*.

⁴⁰ KÖNCZEY–SZABÓ–VARGA, 2016.

⁴¹ *Ökoiskola*, Perczel Mór Szakképző Iskola. http://perczel.szekszardiszcz.hu/?page_id=43 [2017.09.14.]

⁴² *Ökoiskola*, 2. Sz. Általános Iskola. <http://www.educentrum.hu/altalanos2/cikk/1265> [2021.12.01.]

⁴³ *Kérdőív*, 2014.

⁴⁴ *Ökoiskola*, 2. Sz. Általános Iskola. <http://www.educentrum.hu/altalanos2/cikk/1265> [2021.12.01.]

esztétikus milió kialakításán, megőrzésén. Ez a folyamat úgy válhat eredményessé, ha a diákban megalapozzák a szűkebb és tágabb környezetért tenni képes, aktív, együttműködésre alapozott magatartásformákat, életvitelt, a jövőre, a fenntarthatóságra irányuló személyes attitűdöket.

A megfelelő hozzáállás érdekében az alábbi készségek kialakítása és fejlesztése kulcsfontosságú: alpműveltségi készségek (értő olvasás, beszéd, figyelem), problémamegoldó gondolkodás, ökológiai szemlélet, kritikai gondolkodás, kreativitás, együttműködés, konfliktuskezelés és megoldás, döntéshozatal, értékelés képessége. Viszont szemléletet csak úgy lehet formálni, ha minden tantárgyban és iskolán kívüli eseményen törekszenek arra, hogy a diákok egységes egészként lássák a természetet, s benne az embert.

Természetesen valamennyi dolgozónak és szülőnek példát kell mutatnia, hogy a környezettudatos életvitel hiteles terjesztői legyenek. Ennek kialakítása és fejlesztése érdekében képzések, továbbképzések, illetve szülői értekezletek tartása javasolt az adott témában.⁴⁵

Programok, módszerek, segédanyagok

Az iskola legmeghatározóbb célcsoportjai a környezeti nevelés terén a diákok, a szülők és a helyi közösség tagjai. A környezeti akciókban szoros együttműködés alakult ki a szülőkkel. A részükről történő segítségnyújtás megtörténhet programok, szabadidős tevékenységek szervezésével, illetve az azokon való részvétellel. A szülőkkel folytatott rendszeres kapcsolattartás során kölcsönösen megismerik egymás törekvéseit, igényeit, szándékait és véleményét. Az így kialakult pozitív viszony előnyeit a tanulók is megérik iskolai jól-létük és eredményeik javulásán keresztül. A hatékonyabb munkavégzést elősegíti az intézmény külső és belső társadalmi kapcsolatainak aktív bevonása, melynek rendszeres szélesítésére, fejlesztésére van szükség.

A környezeti nevelés összetettségét csak komplex módszerek (és változatos taneszközök, tankönyvek) segítségével lehet közvetíteni, mint amilyen az élményalapú, tapasztalatközpontú ismeretszerzés, a játék (szituációs és drámajáték), a modellezés, művészi kifejezés vagy éppen a megbeszélés, vita, kiselőadás, média használata. A tevékenységek közben gondot fordítanak az aktivitás és a motiváció fenntartására, az együttműködés erősítésére, a különböző adottságú gyerekek képességeinek fejlesztésére.

Helyi környezeti nevelési program

A helyi környezeti nevelési program elkészítése remek alkalom arra, hogy az iskola rendszerbe foglalja, újragondolja ez irányú tevékenységét. Ugyanakkor nem sza-

---

⁴⁵ *Pedagógiai Program*, Pécsi Apáczai Csere János Általános Iskola, Gimnázium, Kollégium, Alapfokú Művészeti Iskola, 2013.
http://www.educentrum.hu/data/2014/0126/277/pedagogiai_program_2013_honlap.pdf
[2021.12.01.]

bad megfelelkezni arról, hogy a programnak folyamatosan reagálnia kell a nemzetközi és a szűkebb környezetben bekövetkező változásokra. Gyakori felülvizsgálattal, megújítással és kellő rugalmassággal lehet biztosítani a dokumentumok naprakészségét, érvényességét, illetve aktualitását.⁴⁶

Legfőbb partnerek, támogatók

A következő partnerek és támogatók segítik elő a környezeti nevelés hatékony megvalósulását: BOKOM Kft., E.ON, KÉK Egyesület, Mosolymanó Egyesület, Ökóváros-Ökorégió Alapítvány, PÉTÁV, Tettye Forrásház Zrt. stb.

Meghatározó események, programok

Energiahatékonysági program

A 21. században az emberek mindennapjainak részét képezi a számítógép, tv, telefon, illetve a világítás és a fűtés. Miközben igénybe vesszük ezeket, nem gondolunk bele, hogy túlzott használatuk milyen hatással van a környezetre.⁴⁷ A tájékoztatás és figyelemfelkeltés érdekében az iskolák feladata az energiahatékonyság és takarékoság alapelveinek bemutatása, valamint a megújuló energiaforrások feltérképezése.⁴⁸ A fenntartható fejlődést szolgáló attitűd és az energiatudatos szemlélet kialakítását minél fiatalabb korban érdemes elkezdni.⁴⁹ Az E.ON EnergiaKaland elnevezésű programja hozzájárul a gyerekek energiával kapcsolatos tudásának bővítéséhez.⁵⁰ Kiemelt figyelmet fordít az alternatív, megújuló energiahordozók nyújtotta lehetőségek felvázolására. Rávilágít a környezetbarát energiaforrások (nap, szél, víz, biomassza, geotermikus energia) felhasználási lehetőségeire, előnyeire és hátrányaira.⁵¹ Az oktatási szakemberekkel kialakított tananyagok és tevékenységek megfelelnek a Nemzeti alaptanterv követelményeinek, összhangban vannak a természettudományok tanításának alapelveivel. Ha az intézmény megvizsgálja saját energetikai vonatkozásait⁵², átgondolja, hogy hol tudna spórolni az energiával, majd beszerzi a szükséges eszközöket (pl.: szigetelés, nyílászáró, kompakt izzó), egy idő után pénzben is kifejezhető eredményeket fog tapasztalni.⁵³

⁴⁶ Uo.

⁴⁷ Ismertető az „Energia foglyok” című kiállításához.

⁴⁸ Az Egyesületről, Környezeti Tervezési és Nevelési Hálózat, 2012.

http://knhoe.blog.hu/2012/06/22/az_egyesuletrol_441 [2021.12.01.]

⁴⁹ Energia- és klímatudatossági szemléletformálási cselekvési terv, Nemzeti Fejlesztési Minisztérium, 2015. <http://tinyurl.hu/UnhA/> [2021.12.01.]

⁵⁰ Az EnergiaKaland programról...

<http://www.energiakaland.hu/> [2021.12.01.]

⁵¹ Ismertető az „Energia foglyok” című kiállításához.

⁵² Az EnergiaKaland programról...

<http://www.energiakaland.hu/> [2021.12.01.]

⁵³ Energiahatékonyság népszerűsítése. <http://www.nimfea.hu/programjaink/zold/energia.htm> [2021.12.01.]

Szelektív hulladékgyűjtés

A környezettudatos magatartásformák kialakításánál az iskolai környezet példamutatása kiemelkedő jelentőségű, ezért alapvető a szelektív hulladékgyűjtés megléte. Ha az intézményben sikeresen működik a szelektív hulladékgyűjtési rendszer, akkor a tanulók a megtanult cselekvésformákat otthon is gyakorolják, illetve beszámolnak tapasztalataikról családtagjaiknak, ismerőseiknek. A folyamat hatékonysága abban rejlik, hogy a résztvevők tisztában vannak a tevékenység céljával. Tehát a konkrét bevezetés előtt, valamint a működtetés közben lényeges az elméleti ismeretek megalapozása és folyamatos bővítése, a szemléletformálás.⁵⁴ A BLOKOM Kft. által rendelkezésre bocsátott hulladékgazdálkodásról szóló tanári segédkönyvek és oktatóanyagok (kifestő, feladatgyűjtemény, képregény) garantálják a diákok informálódását.⁵⁵ Az anyagok felhasználhatóságáról és az iskola pedagógusa vagy a szervezet munkatársa által tartott foglalkozás megvalósulásának eredményességéről rendszeresen visszajelzésre tartanak igényt. A beszámolóban reflektálni kell az anyag tartalmára, a feldolgozás sikerességére, a gyerekek reakciójára, valamint az esetleges hiányosságokra, fejlesztendő területekre.⁵⁶ A kivitelezéshez nélkülözhetetlen a tárgyi feltételek biztosítása és a személyi feladatok megbeszélése, rögzítése.⁵⁷ Az intézményben állandó és időszakos jelleggel gyűjtik a hasznosítható hulladékot: papír, kupak, műanyag, elem, alumínium italdoboz, italos kartondoboz. A tanulókat jó érzéssel tölti el, hogy környezettudatosan viselkednek, de az ösztönzés és jutalmazás tovább erősíti a motiváltságukat. Az elért eredményeknek megfelelően pénzjutalom, (szakmai) kirándulás, ajándékutalvány⁵⁸, pad, kerti ülőke, illetve beltéri hulladékgyűjtő odaítélésével ismerik el az iskolák teljesítményét.⁵⁹

Lépj! – Légy Pécs Jövője!

A Lépj! egy olyan szemléletformáló program, melynek keretében a pécsi polgárok civil és vállalkozásfejlesztési eseményekben, illetve közösségi rendezvényeken és akciókon vehetik ki részüket a város élhetővé tételében. Az oktatási rendszerbe való beépüléssel segítik a tanulókat és családjaikat, hogy a jövőben aktív szerepet vállaljanak Pécs város fenntarthatóvá tételében, valamint saját életükben is alkalmazni tudják a megszerzett információkat. Az iskolában a tanórai oktatás, közösségi feladat és tematikus közösségi program keretében valósul meg a szemléletmódváltás megteremtése. A feldolgozásra kerülő témakörök között

⁵⁴ CSALLÓ Attila: *Szelektív hulladékgyűjtés az iskolában*. (Továbbiakban CSALLÓ, é. n.) http://mkne.hu/iz_irasok/szelektiv.pdf [2017.10.11.]

⁵⁵ LAKATOSNÉ RÁCZ Etelka: *Beszámoló a megvalósulás sikerességéről*, 2005. (Továbbiakban LAKATOSNÉ RÁCZ, 2005.)

⁵⁶ Összefoglaló: *A „Csomagolási hulladékok szelektív gyűjtése otthonunkban” című tanári segédkönyv alapján megtartott iskolai órákról*.

⁵⁷ CSALLÓ, é. n.

⁵⁸ LAKATOSNÉ RÁCZ Etelka: *Versenykírás: Italos kartondoboz-gyűjtő akció*, 2004. (Továbbiakban LAKATOSNÉ RÁCZ, 2004.)

⁵⁹ TÓTH Lilla: *Az „Emelem kupakom” című pályázaton elért eredmények*, 2005. (Továbbiakban TÓTH, 2005.)

szerepel a levegőtisztaság, tudatos vásárlás, globális problémák és a vízgazdálkodás, melyek igazodnak a világnapokhoz, illetve a hely életviteli aktualitásaihoz. Havi 1-1 órát tartanak az Ökováros-Ökorégió Alapítvány és a Tudatosan a Környezetünkért Egyesület környezeti nevelői a 3. és 6. évfolyamon. Az interaktív tanórák tartalma és a felhasznált módszerek alkalmazkodnak a diákok életkori sajátosságaihoz. Előfordul, hogy a 6. osztályosok a szakemberekkel együtt tartanak foglalkozásokat a 3-osoknak. A gyerekeknek a témákkal összefüggő játékos feladatokat kell megoldaniuk, amiben a legsikeresebbek jutalomban részesülnek. Ezek hozzájárulnak a készségek kialakulásához és fejlődéséhez, valamint a motiváció erősítéséhez. A tudás elmélyítésének érdekében közösségi eseményeken gyűjthetnek élményeket, szerezhhetnek tapasztalatot, ami tovább bővíti előzetes ismereteiket (interaktív kiállítás, üzemlátogatás).⁶⁰

Vesd bele magad! Program

A kisiskolás, alsó tagozatos tanulók gazdák által felajánlott vetőmagokat kapnak, hogy azt otthon, a konyhakertjükben elvessék, majd a saját természetű zöldségeket a család elfogyassza.⁶¹ A sikerélmény garantált, mert a kiválasztott növények (sárgarépa, karalábé, zöldborsó, retek) nem kényesek. A diákok életkoruk és tapasztalatlanságuk miatt segítségre szorulnak, így közös, családi eseménnyé válik a kertészkedés. A társaság természetési információkat tesz közzé, kérdés esetén pedig szakember segítségét lehet igényelni.⁶² A cél a szemléletformálás, annak bemutatása, hogy kevés energia és idő befektetésével egy háztartás meg tudja termelni a saját ellátásához szükséges friss zöldséget, nem kell azt a boltban megvásárolni. Az akció arra is fel kívánja hívni a figyelmet, hogy a helyben előállított, friss és magyar termékek más minőségűek, felhasználhatóságuk, élvezeti értékük eltérő a nagyáruházakban található áruktól.⁶³ Ezáltal fejlődnek a gyermekek szociális képességei, felelősségteljesebbé és nyitottabbá válnak. Az általános iskolák feladata, hogy összefogják, koordinálják és számonkérjék a tanulók tevékenységét. Ezenkívül az intézmények közreműködnek abban, hogy a diákok élményei, leírások, fotók, rajzok megfelelő nyilvánosságot kapjanak a szervezet honlapján (<http://vesdbelemagad.hu/>). A résztvevő és vállalásait teljesítő létesítmények közül hárman osztálykirándulást nyernek.⁶⁴ Ennek keretében megismerkedhetnek egy-egy fiatal gazda elfoglaltságaival, valamint a túra részeként a sok más érdekesség mellett lehetőségük van lovagolni, traktorozni, kocsikázni.⁶⁵

További projektek: Zöld Suli oktatási program, Kertvárosi Glóbusz, avagy fenntartható fejlődés a panelban, Zöldműves klub, Apáczai Természetbarát Diákkör, tankert program, etológia szakkör, Ökosuli Túra programsorozat, TeSzedd! országos akcióba való bekapcsolódás stb.

⁶⁰ *Lépj! - Légy Pécs Jövője!*, Ökováros-Ökorégió Alapítvány, Tudatosan a Környezetünkért Egyesület, 2012.

⁶¹ *Program, Vesd bele magad! Program.* <http://www.vesdbelemagad.hu/program> [2021.12.01.]

⁶² *Csatlakozz a Vesd bele magad! Programhoz!*, 2013.

⁶³ *Az AGRYA, Vesd bele magad! Program.* <http://www.agrya.hu/content/magunkrol> [2021.12.01.]

⁶⁴ *Csatlakozz a Vesd bele magad! Programhoz!*, 2013.

⁶⁵ *Program, Vesd bele magad! Program.* <http://www.vesdbelemagad.hu/program> [2021.12.01.]

Kérdőív

Tervezés, előkészítés

A kérdőív összeállításánál arra törekedtem, hogy olyan kérdéseket válogassak össze, amivel a lehető legpontosabban felmérhető a tanulók környezettudatossága. A tanulmány középpontjában az ANK 2. Sz. Általános Iskolában folyó ez irányú munka áll, ezért értelemszerűen ebben az intézményben végeztem a kutatást. Mivel a válaszok ökoiskolában tanuló diákoktól származnak, a hozzáállásuk és viszonyulásuk felmérésén túl kíváncsi voltam arra is, hogy a környezeti nevelés fejlesztésekor milyen területeket érdemes kiemelni. A jobb átláthatóság és könnyebb kiértékelés érdekében különböző kategóriákra osztottam a kérdéseket (egyéni hozzáállás, tájékozottság, iskolai környezeti nevelés, a környezettudatos magatartás, szokások gyakorlati alkalmazása).

Következtetések

Az ANK 2. Sz. Általános Iskolában megkérdezett 40 tanuló válaszainak alapján elmondható, hogy a diákok érdeklődőek és tájékozottak a természetvédelmi témákkal kapcsolatban. Meglévő ismereteiket főként az iskolai tanórákon keresztül szeretnék bővíteni, de nyitottak arra, hogy a saját megfigyeléseiket, tapasztalataikat is beépítsék a tudásukba. Jól informáltak az iskolai programokat illetően, ami annak köszönhető, hogy az intézmény dolgozói igyekeznek kreatív, változatos eseményekkel felhívni a gyerekek figyelmét a környezetvédelem jelentőségére. A rendezvényeken odafigyelnek arra, hogy az előadások interaktívak legyenek, mivel a diákok aktivitása és bevonódása elősegíti az információ jobb rögzülését. Szabadidejükben a tanulók előszeretettel néznek környezetvédelemmel összefüggő adásokat a tv-ben. Az adatok alapján nem állja meg a helyét az az elképzelésem, hogy a szülőkkel, ismerősökkel folytatott beszélgetésekben gyakran megjelenik a természetvédelem kérdésköre. A családokban kialakult szokások (bevásárlás, szelektív hulladékgyűjtés) rendszeressé, megszokottá válnak, így a diákok felnőttként is alkalmazzák majd azokat. Nem számítottam arra, hogy a tanulóknak ekkora szerepe lehet a háztartás környezettudatossá formálásában. Ha a szülők figyelmesen meghallgatják, hogy a gyerek mit tanult az iskolában, és nyitottak arra, hogy lehetőségeikhez mérten otthonukban is megvalósítsanak néhány tevékenységet, azzal hozzájárulnak gyermekük környezettudatosságának fejlesztéséhez.

Ökoiskola monitoring látogatás

A helyszíni szemle megvalósulása

Az Ökoiskola címet elnyert intézmények vállalják, hogy alkalmanként helyszíni szemlét tartanak náluk, melynek keretében ellenőrzik és értékelik a létesítmény környezetét, a környezettudatosság meglétét, illetve a vállalt célok megvalósítását.

Az iskola értesítést kap a látogatás időpontjáról és a tervezett tevékenységekről. A szemle programja öt részből tevődik össze. A nyitó beszélgetést követően⁶⁶ vezetői interjúra kerül sor, aminek legtöbb felkészülést igénylő kérdése az, hogy milyen lépéseket tettek a következő ökoiskolai kritériumok megvalósítása érdekében: arculat, diákok mint partnerek, részvétel a helyi közéletben. Ezt követően a szemlélő környezetvédelmi és környezeti nevelési szempontból elemzi a létesítmény felújítási tervét, pedagógiai és környezetvédelmi programját, éves munkatervét, házirendjét és éves gazdasági tervét. A folytatásban intézménybejárás történik, melynek állomásai konkrét követelményekhez kötődő helyszíneken zajlik (pl.: madáretető, közösségi hely, víztakarékos berendezések).⁶⁷ Végezetül a záró megbeszélésen a szakértő beszámol a véleményéről, amit aztán hivatalosan is, jegyzőkönyv formájában elküldenek az iskola részére.⁶⁸

Az iskolalátogatás tapasztalatai

Az ANK 2. Sz. Általános Iskolában tett látogatásról megfogalmazott tapasztalatok pozitív megerősítéssel szolgáltak az intézmény számára. A megvizsgált dokumentumok egyértelműen alátámasztják az ökoiskolával szemben támasztott elvárások meglétét. A leírások tartalmazzák a tevékenységek és partnerek ismertetését, a felelősök nevét, illetve feladatát. Az intézmény honlapján van fenntarthatósági tartalom, bemutatásra kerül az Ökoiskola Hálózattal való kapcsolat, valamint a környezetvédelemmel összefüggő célkitűzések. Az intézménybejárásra vonatkozó részben a szakember megfogalmazta, hogy a helyiségek tiszták, világosak, rendezettek és akadálymentesítettek. A folyosók falai különböző fenntarthatósággal kapcsolatos szövegekkel, tájékoztatókkal, illetve pedagógusok és tanulók alkotásaival (rajz, festmény, kézműves munkák) vannak díszítve. A kihelyezett kukák díszítettek, az iskola egy központi helyén szelektív hulladékgyűjtő található. Az osztálytermek az udvarra néznek, ebből adódóan a gyerekek rálátanak a madáretetőkre, a fákon pihenő baglyokra. A termekben (is) rengeteg a szobanövény, amit a diákok gondoznak, a dekoráláshoz természetes anyagokat használnak. A kertben leginkább idősebb fák találhatók, de vannak tanulók által ültetett csemeték is. A környezet madárvédelmi berendezésekkel ellátott. Az udvar tágas, ennek ellenére javarészt mesterséges burkolattal ellátott, emiatt a gyepfelület minimális. A mosdókban a csapok nem csöpögnek, légfűvásos kézszáritókat használnak. Az ajánlások, fejlesztési javaslatok között szerepel a tanterem szelektív hulladéktárolóval való ellátása, a füves területek bővítése, illetve a mellékhelyiségekben található ablakok korlátozott nyithatóságának megszüntetése a megfelelő szellőzés érdekében. Az intézményegység vezetése és a tanári kar rendkívül elkötelezett a környezeti nevelés iránt. Kiemelkedő lelkesedéssel viszik előre és terjesztik a fenntartha-

⁶⁶ HALÁCSY Ágnes: *Értesítés Ökoiskola monitoring látogatásról*, 2015. (Továbbiakban HALÁCSY, 2015.)

⁶⁷ HORVÁTH Dániel: *Helyszíni szemle*. (Továbbiakban HORVÁTH, é. n.)

⁶⁸ HALÁCSY, 2015.

tóság, környezetvédelem eszmerendszerét.⁶⁹ A kutatásom során megfigyeltem a létesítmény környezetét, elemeztem dokumentumokat, valamint a megvalósuló munkát, a pedagógusok hozzáállását. Saját vizsgálódásom megerősíti a szakértő által leírtakat és azt a tényt, hogy az intézmény jogosult az Örökös Ökoiskola címre.

Reflektálás a fejlődés érdekében

A monitoring látogatás lehetőséget ad az intézménynek a visszatekintésre, önértékelésre. A környezeti nevelési tevékenység minőségére történő reflektálás hozzájárul a fejlődéshez. Az alapidokumentumok frissítése, továbbá a szervezeti feltételek és az iskola működésének felülvizsgálata nélkülözhetetlen a sikeres munkavégzéshez.⁷⁰ Ajánlott felmérni a tanárok, gyerekek, szülők ez irányú attitűdjét, mert ebből is következtetéseket lehet levonni. Az azonosulás és lelkesedés szintjének tanulmányozása irányt mutathat a további munkához. A hiányosságok pótlását segíti az együttműködés különféle szervezetekkel, illetve a támogatási lehetőségek folyamatos nyomon követése. Felszínen kell tartani az elért eredményeket, melyek erősítik és ösztönzik a későbbi tevékenységet. Az iskola megítélését jó irányba befolyásolja, hogy felhívja a figyelmet a környezettudatosságra, és szerepet vállal annak népszerűsítésében.⁷¹

Jövőkép

A létesítmény a továbbiakban is tenni fog azért, hogy megtartsa az Örökös Ökoiskola címet. Az elért sikerek és a gördülékeny munkavégzés előmozdítója az intézményvezetés és a pedagógusok összeszokottsága, kooperálása, illetve a tanulók tudásvágya. A kitűzött célok elérésében közrejátszik a partneri kapcsolat és az együttműködés, valamint a rendszeres kapcsolattartás a különböző felek között (tanár, diák, szülő, támogatók). A meglévő partnerek és események bővítésével hangsúlyosabbá válhat a környezetvédelem szerepe az intézményben. Újabb figyelemfelkeltő és kreatív rendezvények bevezetésével magasabb szintre lehetne emelni a környezettudatosság erősítését, így nagyobb az esély arra, hogy a gyerekekből felelősségteljes felnőttek váljanak. A régióban ismert és elismert tevékenység hatással van az iskola arculatára. A fejlődés és megújulás utáni vágy remélhetőleg motivál más intézményeket, hogy jobban odafigyeljenek erre a területre.

⁶⁹ TÓTH György: *Jegyzőkönyv Ökoiskola monitoring látogatásról*, 2015. (Továbbiakban TÓTH, 2015.)

⁷⁰ *Önértékelési táblázat*, 2013.

⁷¹ *Kérdőív*, Oktatókutató és Fejlesztő Intézet, 2014.

Összegzés

Munkám során, a szakirodalom keresése és olvasása, illetve a gyakorlati megvalósítás megfigyelése közben megerősödött bennem, hogy a környezeti nevelés minden életszakaszban fontos, a nevelés, oktatás bármely területén. A pedagógusokat és tanárjelölteket alkalmassá kell tenni a fenntarthatóságra nevelésre. Nélkülözhetetlen, hogy a környezeti nevelés tartalmi, módszertani elemei megjelenjenek a leendő pedagógusok tanulmányaiban, valamint a továbbképzések témái között.⁷²

A természetszeretetre nevelésben jelentős szerepe van az oktatásnak. A fenntarthatóságra nevelés kiváló lehetőséget nyújt a pedagógiai kultúra megújítására.⁷³ A környezeti problémák, veszélyforrások csökkentése érdekében szemléletváltásra van szükség. A megoldás a környezeti nevelésben rejlik, mely felhívja a figyelmet a természet szépségére és értékeire.⁷⁴ A városi gyerekek számára kiemelten fontos, mert ezáltal természetközelségbe kerülnek, megtanulják megbecsülni, megővni a környezetet.⁷⁵

Irodalom

- BIHARINÉ KREKÓ Ilona: *Fenntarthatóságra nevelés – a jövő útja*, A Kisgyermek, 2009/4-5., 2010/1.
<http://www.zoldovoda.hu/hu/szakirodalom/szakirodalmak/biharine-dr-kreko-ilona-fenntarthatosagra-neveles-a-jovo-utja>
- GULYÁS Pálné–HAVAS Péter: *Értékek és alapelvek a környezeti nevelésben*, 1998.
<http://korlanc.uw.hu/download/cikk9.htm>
- HAVAS Péter: *A fenntarthatóság pedagógiai elemei*, Új Pedagógiai Szemle, 2001/9. 3-15.
<http://folyoiratok.ofi.hu/uj-pedagogiai-szemle/a-fenntarthatosag-pedagogiai-elemei>
- KOVÁTS-NÉMETH Mária: *Az erdőpedagógiától a környezetpedagógiáig*, Comenius, Pécs, 2010.
- KÖNCZEY Réka–SZABÓ Mária–VARGA Attila (szerk.): *Út az ökoiskola felé*, Oktatókutató és Fejlesztő Intézet, Bp., 2016.
http://ofi.hu/sites/default/files/attachments/oi_uny_lr.pdf
- KÖVECSESNÉ GÓSI Viktória: *A környezeti nevelés változatai az általános iskolában- Az Erdőpedagógia Projekt hatékonyságának vizsgálata*, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Doktori értekezés, Bp., 2009.

⁷² BIHARINÉ KREKÓ Ilona: *Fenntarthatóságra nevelés – a jövő útja*, A Kisgyermek, 2009/4-5., 2010/1. (Továbbiakban BIHARINÉ KREKÓ, 2009-2010.)
<http://www.zoldovoda.hu/hu/szakirodalom/szakirodalmak/biharine-dr-kreko-ilona-fenntarthatosagra-neveles-a-jovo-utja> [2021.12.01.]

⁷³ KOVÁTS-NÉMETH, 2010.

⁷⁴ ORGOVÁNYI, 1999.

⁷⁵ KÖVECSESNÉ GÓSI, 2009.

<http://docplayer.hu/15960444-Kovecsesne-gosi-viktoria-a-kornyezeti-nevel-es-valtozatai-az-altalanos-iskolaban-az-erdopedagogia-projekt-hatekony-saganak-vizsgalata.html>

ORGOVÁNYI Anikó: *A természetpedagógia mint a 21. század nevelésfilozófiai irányzata*, In: BORECZKY Ágnes (szerk.): *Pedagógiai Műhely: Beszélgetések*, PTE Tanárképző Intézet Pedagógia Tanszék, Pécs, 2001.

<http://vmek.oszk.hu/01900/01963/html/index.htm>

ORGOVÁNYI Anikó: *Természetpedagógia - Környezeti nevelés (?) haladóknak*, Új Pedagógiai Szemle, 1999/9. 84-92.

<http://epa.oszk.hu/00000/00035/00030/1999-09-kn-Orgovanyi-Termeszepedagogia.html>

RÉTI Mónika–VARGA Attila: *Ökoiskolaság és szakképzés*, In: LUKÁCS Lászlóné–VARGA Attila (szerk.): *Ökoiskolai útmutató: Gépészeti szakmacsoport*, Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet, Bp., 2009, 7-19.

VARGA Attila: *A magyarországi ökoiskolák hálózata*, 2009.

<http://www.ofi.hu/publikacio/magyarorszag-i-okoiskolak-halozata>

VARGA Attila: *Környezeti kompetenciák fejlesztése a tanítási gyakorlatban*, In: KERBER Zoltán (szerk.): *Hidak a tantárgyak között*, Országos Közoktatási Intézet, Bp., 2009.

<http://ofi.hu/tudastar/hidak-tantargyak-kozott/kornyezeti-kompetenciak>

VARGA Attila: *Környezeti nevelés a magyar közoktatásban - az ökoiskolák szemzögéből*, Új Pedagógiai Szemle, 2003/5. 55-67.

<http://folyoiratok.ofi.hu/uj-pedagogiai-szemle/kornyezeti-nevel-es-a-magyar-kozoktatásban-az-okoiskolak-szemzogeboel>

Dokumentumok

A Föld környezeti válsága, és a tudomány szerepe, 2017.

<http://greenfo.hu/hirek/2017/02/26/a-fold-kornyezeti-valsaga-es-a-tudomany-szerepe>

A Magyarországi Ökoiskolák kritériumrendszerének teljesítését segítő eszközök (ajánlás).

Az AGRYA, *Vesd bele magad! Program*.

<http://www.agrya.hu/content/magunkrol>

Az Egyesületről, Környezeti Tervezési és Nevelési Hálózat, 2012.

http://knhoe.blog.hu/2012/06/22/az_egyesuletrol_441

Az EnergiaKaland programról...

<http://www.energiakaland.hu/>

CSALLÓ Attila: *Szelektív hulladékgyűjtés az iskolában*.

http://mkne.hu/iz_irasok/szelektiv.pdf

Csatlakozz a Vesd bele magad! Programhoz!, 2013.

Energia- és klímatudatossági szemléletformálási cselekvési terv, Nemzeti Fejlesztési Minisztérium, 2015.

<http://tinyurl.hu/UnhA/>

Energiahatékonyság népszerűsítése.

<http://www.nimfea.hu/programjaink/zold/energia.htm>

HALÁCSY Ágnes: *Értesítés Ökoiskola monitoring látogatásról*, 2015.

- HORVÁTH Dániel: *Helyszíni szemle. Ismertető az „Energia foglyok” című kiállításához. Kérdőív, 2014.*
Kérdőív, Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet, 2014.
- LAKATOSNÉ RÁCZ Etelka: *Beszámoló a megvalósulás sikerességéről, 2005.*
LAKATOSNÉ RÁCZ Etelka: *Versenykiírás: Italos kartondoboz-gyűjtő akció, 2004.*
Lépj! - Légy Pécs Jövője!, Ökováros-Ökorégió Alapítvány, Tudatosan a Környezetünkért Egyesület, 2012.
- Mi is az az ökoiskola?*
<http://ofi.hu/mi-az-az-okoiskola>
- NÉMETH Imre: *Környezeti nevelés.*
<http://www.kvvm.hu/index.php?pid=139&sid=140>
- Ökoiskola, 2. Sz. Általános Iskola.*
<http://www.educentrum.hu/altalanos2/cikk/1265>
- Ökoiskola, Perczel Mór Szakképző Iskola.*
http://perczel.szekszardiszcz.hu/?page_id=43
- Önértékelési táblázat, 2013.*
Összefoglaló: A „Csomagolási hulladékok szelektív gyűjtése otthonunkban” című tanári segédkönyv alapján megtartott iskolai órákról.
Pedagógiai Program, Pécsi Apáczai Csere János Általános Iskola, Gimnázium, Kollégium, Alapfokú Művészeti Iskola, 2013.
http://www.educentrum.hu/data/2014/0126/277/pedagogiai_program_2013_honlap.pdf
- Program, Vesd bele magad! Program.*
<http://www.vesdbelemagad.hu/program>
- TÓTH György: *Jegyzőkönyv Ökoiskola monitoring látogatásról, 2015.*
TÓTH Lilla: *Az „Emelem kupakom” című pályázaton elért eredmények, 2005.*

Abstract

The presentation focuses on environmental studies and how the aims of this school subject can be fulfilled with the help of the activities organized by the Perpetual Ecological School.

In the introduction I justify the choice of my topic, draw the attention to its importance and review the meaning and theoretical background of environmental pedagogy. I try to argue in favour of the topic of environmental protection within the school curriculum and of the significance of raising students' awareness in this matter. Primary School No. 2. within the Pécs based institution of Apáczai Csere János Primary School, Grammar School, Youth Hostel and Basic Art School has won the title of Perpetual Ecological School and by its remarkable activity it shows the value of environmental protection. I intend to present the everyday life of the ecological school (through document analysis, observation, interview, questionnaire, comparison) by making use of varied research methods. After making my conclusions and experience known, I would like to reveal the necessary conditions that could lead to the successful accomplishment of the future goals set by the ecological school.

